Prati etc.

Mahn, *Etym. Untersuch.* (1854), 15-6, va afirmar que *gorra* provenia del basc *gorri* 'vermell', pel color de la boina basca, etimologia que M-L. (*REW*, 3822) només admeté provisionalment i amb moltes reserves; més n'hi feren encara bons etimologistes del temps: Baist hi posava com a condició que el mot basc vingués del ll. BŬRRUS 'roig, rogenc' (per mitjà d'un suposat *BURRĔUS), i que BURRUS hagués donat directament el romànic *gorra*; Schuchardt va vacillar: primer (*ZRPh.* XXX, 123) es mostrava escèptic observant que no sabia proves que el color vermell fos el més antic de la boina basca, puix que els bascos francesos i els gascons la porten blava;[4] més tard no recusant certs testimonis que la boina vermella dels carlins bascos i dels bascos espanyols fos també antiga, sembla haver-se decidit a acceptar la idea (*RIEB* XIII, 1919, 201-2).

Però amb raó MzPi. hi oposà una fortíssima objecció, observant (*RFE* V, 226) que si el mot s'introduí antigament en castellà o aragonès, pugnaria amb el tractament dels representants toponímics romànics del basc GORRI. En efecte, tots ells presenten diftongació de la O, i per tant hauríem d'esperar **güerra* en castellà i pertot *ò* oberta en català i en portuguès; com sigui que els representants toponímics tenen la forma *Ligüerre, Escuer, Lasquarri, Llaguarres*. D'altra banda fins si suposéssim que *gorra* va introduir-se del basc en data tardana, sempre restaria l'estranyesa de la desaparició de la *-i* final basca, que com és natural ha donat *-e*, i no pas *-a*, en aqueixos noms de lloc romànics. L'esmena de Baist encara em sembla menys viable per tota mena de raons, i en particular BURRUS no ha deixat o a penes ha deixat descendents romànics (els citats pel *REW* en aquest article es basen en etimologies incertes[5] o francament dolentes, entre altres ha resultat errònia la que s'admetia de *borratxo, BORRATXA*); per damunt de tot el basc *gorri* no pot venir d'un ètimon llatí amb ŭ, que hauria donat *u* certament en basc; i quant a *gorra*, si vingués de BURRUS, hauríem de trobar-li alguna variant amb *b-* ací o allà, i tal cosa no existeix.

Una altra pista la va indicar Diez molt vagament, i avui sembla oblidada. Opinava el pare de la filologia romànica (*Wb.*, 170) que el sentit bàsic de *gorra* devia ser 'llaç' o 'cinta', perquè aquest mot significaria dialectalment 'branca de salze' a Itàlia, i 'cordill d'espart' a Portugal, i en francès *gorre* hauria designat antigament una 'cinta' o 'veta'. És inevitable rebaixar alguna part d'aquests indicis, car l'it. *gorra* 'salze' és un mot d'origen desconegut, potser pre-romà, que per raó geogràfica, hem de separar del nostre mot; el mot portuguès només és del dialecte de l'Alentejo, variant del port. *corra* 'corretja' i 'corda d'espart', potser extret de CORRIGIA, i per tant s'ha de creure que tampoc no és indici pertinent.

Pel que fa al fr. *gorre*, en realitat va significar 'elegància de la moda, pompa, fast, luxe', i només ocasionalment (i ni això és segur) pogué arribar a designar una cinta o veta, en pendre el sentit concret d'"adornament, galindaina'. Però *gorre* 'elegància etc.' és un mot freqüent des de la fi del S. XV fins a primers del XVII (God. IV, 314; *FEW* IV, 198; Sainéan, *La Langue de Rabelais* II, 259-60), usat avui encara en aquesta accepció concreta en diversos parlars del Poitou, Gascunya i Llenguadoc, i en aqueixos parlars occitans es troba també en poetes dels Ss. XVI i XVII (Astròs, Guitard, en el *TdF*). Judicant, però, segons els derivats *gorrée* «vêtement, parure» i *s'engorrer* «se parer d'un vêtement», devia ser un mot molt antic, com sigui que aqueixes paraules ja es troben en el S. XIII, en Gautier de Coincy. Com que sembla haver-se aplicat especialment a adornaments del cap (parla de *gorros del cap* el tolosà Guitard), no dubtem que d'aquí deu provenir l'ibero-romànic *gorra*, com a mot a la moda, introduït des de França amb una concreció del significat, que en un cas així no és gens sorprenent; el testimoni del pseudo-Boades (vàlid per a tal cosa: «menjar assegut a llur taula ab la *gorra* al cap com gran senyor», 275) concorda amb el del *DAut.* a donar les *gorres* com a cosa senyoril, i el de Covarrubias ve reforçat pel de la *Nueva Recopilación* espanyola, de mj. S. XVI, en donar-les com a peces de gran vestir, fetes de seda i d'altres gèneres cars.

Admès aquest punt, ¿quin és l'origen del mot francès? Aquest altre és un problema més obscur. Th. Braune (*ZRPh.* XVIII, 523-4) volia derivar-la del b-al. *gorre* 'faixa, cenyidor', especialment 'cingla', *gorren* 'cenyir', que ell voldria fer venir de l'arrel de l'angl. *gird* 'cenyir, cintura' etc., teoria subjecta a objeccions (V. l'eco que me'n faig en el *DCEC*, 756*a*5-12, car fins és possible que sigui aqueix mot b-al. el manllevat del francès).

Més raonable em sembla la idea de Wartburg d'identificar amb el fr. dial. del Centre, frprov., delfinès, alvernès i roergàs *gore, gorra* etc. 'llibertina, prostituta', l'augmentatiu del qual *gorrasse* ja apareix un cop c. 1500 en el sentit de 'coqueta', tenint en compte que aquest per la seva banda s'enllança semànticament amb *gorrier* 'elegant, ben arreglat, presumit' (Ss. XV-XVI), evident derivat de *gorre* 'elegància'; ara bé, *gore* 'llibertina' és inseparable del fr. antiq. *gore* 'truja' (Ss. XIV-XVII), avui més o menys estès pels dialectes de tot França, i el seu diminutiu *gorrin* es documenta en llengua d'oc des del S. XII, així com en català (*gorrí, GARRÍ*) i cast. *gorrino* i GUARRO (*DCEC*), tots els quals provenen en definitiva d'una imitació del gruny del porc (*FEW* IV, 195-9). No veig altre punt dèbil a aquesta etimologia que la manca o escassedat de documentació antiga de l'important escaló semàntic intermedi 'llibertí'; que de tota manera no pot ser escrúpol gens decisiu, donada la facilitat amb què aqueixos termes afectius i familiars s'esmunyen de la llengua escrita, i són negligits o passen per ull als lexicògrafs.

Per a les accs. figurades, els usos fraseològics i altres derivacions translatícies o figurades, ens podrem atenir a la documentació aplegada en *DFa., DAg., AlcM* i el *DCEC*. Reporto algunes dades més importants. *Meterse de gorra* ja el 1604 en cast. (i *entrarse de gorra, DAut.*), en d'altres *comer* o *vivir de gorra*, cf. *comer de bonete* en una picaresca de 1646, pròpiament 'men-